

Les 96 – Antwoorden

Opdracht 1: Vervoeg het werkwoord פָּרַח {párach} [pa'al] Bloeien.

Persoon	Tegenwoordige tijd	Verleden tijd	Toekomende tijd	Persoon
Ik (m)	פּוֹרַח pore'ach	פָּרַחְתִּי párachtie	אֶפְרַח èf'rach	אֲנִי
Ik (v)	פּוֹרַחַת porachat	פָּרַחְתִּי párachtie	אֶפְרַח èf'rach	אֲנִי
Jij (m)	פּוֹרַח pore'ach	פָּרַחְתָּ párachta	תִּפְרַח tif'rach	אַתָּה
Jij (v)	פּוֹרַחַת porachat	פָּרַחְתְּ párach	תִּפְרַחִי tif'rechie	אַתְּ
Hij	פּוֹרַח pore'ach	פָּרַח párach	יִפְרַח yif'rach	הוּא
Zij	פּוֹרַחַת porachat	פָּרַחָה párcháh	תִּפְרַח tif'rach	הִיא
Wij (m)	פּוֹרְחִים por'chiem	פָּרַחְנוּ párachnoe	נִפְרַח nif'rach	אֲנַחְנוּ
Wij (v)	פּוֹרְחוֹת por'chot	פָּרַחְנוּ párachnoe	נִפְרַח nif'rach	אֲנַחְנוּ
Jullie (m)	פּוֹרְחִים por'chiem	פָּרַחְתֶּם p'erachtèm	תִּפְרַחוּ tif'rechoe	אַתֶּם
Jullie (v)	פּוֹרְחוֹת por'chot	פָּרַחְתֶּן p'erachtèn	תִּפְרַחוּ tif'rechoe	אַתֶּן
Zij (m)	פּוֹרְחִים por'chiem	פָּרַחוּ párchoe	יִפְרַחוּ yif'rechoe	הֵם
Zij (v)	פּוֹרְחוֹת por'chot	פָּרַחוּ párchoe	יִפְרַחוּ yif'rechoe	הֵן

Gebiedende wijs: m: פָּרַח p'erach, v: פִּרְחִי pirchie, meervoud: פָּרַחוּ pirchoe, inf: לִפְרוֹחַ lif'ro'ach

Opdracht 2: Vervoeg het werkwoord פָּרָה párah [pa'al] Vruchtbaar zijn.

Persoon	Tegenwoordige tijd	Verleden tijd	Toekomende tijd	Persoon
Ik (m)	פּוֹרֵה porèh	פָּרִיתִי páritie	אֶפְרֶה èfrèh	אֲנִי
Ik (v)	פּוֹרֵה poráh	פָּרִיתִי páritie	אֶפְרֶה èfrèh	אֲנִי
Jij (m)	פּוֹרֵה porèh	פָּרִיתָ párita	תִּפְרֶה tifrèh	אַתָּה
Jij (v)	פּוֹרֵה poráh	פָּרִיתְּ páriet	תִּפְרִי tifrie	אַתְּ
Hij	פּוֹרֵה porèh	פָּרָה párah	יִפְרֶה yifrèh	הוּא
Zij	פּוֹרֵה poráh	פָּרְתָה páratáh	תִּפְרֶה tifrèh	הִיא
Wij (m)	פּוֹרִים poriem	פָּרִינוּ párinoe	נִפְרֶה nifrèh	אֲנַחְנוּ
Wij (v)	פּוֹרוֹת porot	פָּרִינוּ párinoe	נִפְרֶה nifrèh	אֲנַחְנוּ
Jullie (m)	פּוֹרִים poriem	פָּרִיתֶם p'eritèm	תִּפְרוּ tif'roe	אַתֶּם
Jullie (v)	פּוֹרוֹת porot	פָּרִיתֶן p'eritèn	תִּפְרוּ tif'roe	אַתֶּן
Zij (m)	פּוֹרִים poriem	פָּרוּ pároe	יִפְרוּ yif'roe	הֵם
Zij (v)	פּוֹרוֹת porot	פָּרוּ pároe	יִפְרוּ yif'roe	הֵן

Geb. wijs: m: פָּרָה p'reh, v: פְּרִי p'rie, mv: פָּרוּ p'roe, infinitief: לִפְרוֹת lifrot

Opdracht 3: Geef de vertaling en de uitspraak:

De appelboom groeit	עֵץ הַתְּפוּחַ גּוֹדֵל	etz hattapoe'ach godel
Ik (m) houd niet van citroen	אֲנִי לֹא אוֹהֵב לִימּוֹן	anie lo ohev limon
Grapefruit is een citrusvrucht	אֶשְׁכוּלִית הִיא פְּרִי־הַדָּר	èshkoliet hie prie-hádár
Ik (v) eet een aardappel	אֲנִי אוֹכֵלֶת תְּפוּחַ־אֲדָמָה	anie ochèlèt tapoe'ach-adámáh
De sinaasappelbomen bloeien	עֲצֵי־הַתְּפּוּז פּוֹרְחִים	atze-hattapoez porchiem
וּפְרִינוּ בְּאֶרֶץ oefárinoe vá'arètz	En wij zullen vruchtbaar zijn in het land, Genesis 26:22F	
הַפְּרָדֶס יִפְרַח	hapardes yifrach	De boomgaard zal bloeien
עֵץ תְּפּוּזִים פּוֹרַח	etz tapoeziem pore'ach	Een bloeiende sinaasappelboom
הִיא אוֹכֵלֶת מְזוֹן צִמְחִי	hie ochèlèt mázon tzimchie	Zij eet plantaardig voedsel
הַצִּמְחִים גְּדִלִים הֵיטֵב	hatzèmachiem g'edeliem hetev	De planten groeien goed

Les 97 – Judaïca 23 - Toe Bishvat, Nieuwjaar der Bomen

Eerst de naam, ט"ו בְּשֵׁבֶט, Toe Bishvat. Shevat is de elfde maand, die in januari/februari valt. Toe is de uitspraak van de lettercombinatie ט"ו, tet en waw, twee letters die de getalwaarde 9 en 6 hebben, dat is samen 15. (Men gebruikt niet ה"י, om niet een deel van Gods Naam te gebruiken; zie les 15). Toe Bishvat betekent dus gewoon de datum 15 Shevat.

Andere namen voor deze dag zijn:

רוֹשׁ הַשָּׁנָה לְאֵלָנוֹת	rosh hashánáh lá'ilanot,	Nieuwjaar van de Bomen,
חַג לְאֵלָנוֹת	chag lá'ilánot	Bomenfeest,
חַג הַנְּטִיעוֹת	chag han'etiot	Feest van het Planten.

In Israël valt de meeste regen van het regenseizoen in de eerste helft van de maand Shevat. Vanaf halverwege deze maand ontwaakt in Israël de natuur uit zijn winterslaap, de sapstroom in de bomen komt weer op gang, de knoppen van bladeren en bloemen lopen uit, een nieuwe vruchtendragende cyclus is begonnen.

Volgens de wetten (Leviticus/Wayiqra 19:23-25) mogen in Israël de vruchten van een boom de eerste drie jaar niet worden gegeten; de oogst van het vierde jaar mocht (met een dankbaar hart) in Jeruzalem worden gegeten.

Door je aan deze wetten te houden erken je, dat je alles – het land, zaad, kracht, regen op zijn tijd – aan God te danken hebt. Zie Deuteronomium 8:10, 17.

Omdat op 15 Shevat de natuur begint te ontwaken, waarbij de amandelboom als eerste bloeit, wordt deze datum in de Talmud genoemd als de rekendatum voor het brengen van de afdrachten van de oogst, de tienden, *מַאֲסֵר* ma'aser. Op deze datum worden alle bomen een jaar ouder, ook al zijn ze niet zo lang ervoor geplant.

Het feest Nieuwjaar van de Bomen staat niet in de Bijbel of de Talmud vermeld, wel bij de Rishonim, de geleerden die in de middeleeuwen leefden. In de loop der eeuwen heeft Toe Bishvat zich ontwikkeld tot een boomplantdag en een feest waarop, afgewisseld met gebeden, zegenspreuken (berachot)

en teksten uit de Tenach, zo veel mogelijk soorten fruit worden gegeten, het liefst de zeven soorten waarmee Israël is gezegend en die in de Torah worden genoemd:

tarwe	חֻטָּה, חֻטָּה	chittáh (v)
gerst	שְׁעוּרָה	s'e'oráh (v)
dadel(palm)	תָּמַר	támar (m)
olijf(boom)	זַיִת	zayiet (m)
granaatappel	רִמּוֹן, רִימון	rimmon (m)
druif	עֵנָב	enáv
vijg(enboom)	תְּאֵנָה	t'e'enáh (v)

Ook de bewaarde citrusvrucht etrog (overgebleven van Soekot) wordt gegeten; kumquats, gedroogde papaya en kiwi zijn slechts enkele van de meer exotische gedroogde vruchten die Israël's genieten van het eten op dit moment. Pecannoten, cashewnoten en pistachenoten zijn slechts enkele van de noten die de tafel zullen sieren.

De beracha (zegen) voor het eten van de vruchten luidt: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ. U mag hem vertalen in opdracht 2.

Op deze dag wordt gewoon gewerkt, het is een 'halve feestdag'. In Israël besteedt men sinds ruim een eeuw meer aandacht aan dit feest om de

band met het land beter te voelen. Dit werd gestimuleerd door de herbebossing-activiteiten van het Joods Nationaal Fonds. Nu trekken schoolklassen zingend in optocht naar het land om er boompjes te planten.

Dry Bones TU B'SHVAT 2010

DryBones.com

Kosher feestelijk recept voor Toe Bishvat: Fruit en Noten Cake

- 4 eieren
- 1/8 theelepelt zout
- 1/2 theelepelt vanille-extract
- 1 kopje witte suiker
- 1 1/2 kopje gewone bloem
- 2 theelepels bakpoeder
- 450 g rode gekonfijte kersen
- 450 g groene gekonfijte kersen
- 450 g paranoten
- 450 g walnoothelften
- 450 g Pecan halveren
- 900 g ontpitte dadels

Verwarm de oven voor op 175°C (350°F). Drie cakeblikken 20 x 10 cm invetten en bekleden met bakpapier.

Klop de eieren, zout en vanille samen tot zeer licht en citroenkleurig mengsel. Roer de suiker, 1 kopje meel en het bakpoeder er doorheen.

Doe de kersen, noten, en dadels in een grote kom. Bestuif dit met de resterende 1/2 kop meel. Roer er vervolgens het suikermengsel bij. Er is zeer weinig beslag, waardoor dit een zeer stevig mengsel wordt. Kneed het zo nodig met de handen. Druk het beslag in de cakeblikken. Baktijd 1 uur. Tip: Strooi poedersuiker op de cake voor een aantrekkelijke decoratie.

Woordenschat

אֵת	et (m)
בִּשְׂרָ, בִּישָׁר	biser [pi'el]
גֵּבַע	gèva (m)
דְּבַשׁ	d'vash (m)
הִגִּיעַ	higgiya [hif'il]

Schep, schop	אִתִּים itiem
Boodschappen, aankondigen. Inf.	לְבַשָׁר l'e'vaser
Heuvel	
Honing (van bijen of dadels)	
Aankomen, toelopen	

זֵית	zayiet (m)	Olijf(boom) Construct: זֵית zet
חֹצֵץ	chotzetz (m)	Buffer; voorraadschuur (?)
חֹטָה, חֵטָה	chittáh (v)	Tarwe
יָצָא	yátzá [pa'al]	Uitgaan, weggaan, er uit komen, vertrekken
לָצֵאת מִן	látzet min ... (inf)	Vertrekken uit. <i>Zie opdracht 1</i>
יֵצֵהָר	yitzhár (m)	Zuivere olie (Bijbels)
יָרַשׁ	yárash [pa'al]	Erven; veroveren (Bijbels)
לָקַח (קַחַת) לָקַח	lácach [pa'al]	Nemen. <i>De ל assimilert in de toekomstige tijd</i>
מַעֲשֵׂר	ma'aser (m)	Tiende, heffing (afgeleid van getal 10)
מֵרֹאשׁ	merosh (bw)	Vanaf het begin, van te voren (רֵאשׁ)
נָטַע	náta [pa'al]	Planten; inf. לְנַטֹּעַ linto'a; לָטַעַת láta'at
נִטַּע, נִטְעַ	nitta [nif'al]	Beplant worden
נִיר	nier (m)	Geploegd veld, akker, bouwland
עֵנָב	enáv (m)	Druif
פָּז	páz (m; bn)	(Zuiver) goud; gouden
פָּרַח	párach [pa'al]	Bloeien, gedijen, (weg)vliegen, zie les 96
רִמּוֹן, רִימון	rimmon (m)	Granaatappel רִימּוֹנִים rimoniem
שׁוּב	shoev (bw)	Nog eens, weer
שִׁוְעַ, שִׁוְעַ	shiwa [pi'el]	(Om hulp) schreeuwen
שְׁעוּרָה	s ^e oráh (v)	Gerst
שִׁקְדַּ	sháqed (m)	Amandel
שִׁקְדִּיָּה	sh ^e qediyáh (v)	Amandelboom
תְּאֵנָה	t ^e enáh (v)	Vijg(enboom) תְּאֵנִים t ^e eniem
תָּמַר	támar (m)	Dadel(palm)
<i>Er bestaat nog een werkwoord Planten:</i>		
שָׂתַל	shátal [pa'al]	Planten, inplanten לְשָׂתוֹל lishtol
שָׂתַל	shattál (m)	Tuinier, planter
שָׂתַלְנוֹת	shatlánoet (v)	Tuindersvak
שָׂתִיל	shátíel (m)	Zaailing, stekje, plantje
שָׂתִילָה	sh ^e tiláh (v)	(Het) (aan)planten

Opdracht 1: Vervoeg het werkwoord יָצָא {yátzá} [pa'al] Vertrekken. De yod assimileert in de toekomstige tijd, zie les 71. Voor controle zie conjugator.reverso.net/conjugation-hebrew.html.

Persoon	Tegenwoordige tijd		Verleden tijd		Toekomstige tijd		Persoon
Ik (m)	אֲנִי
Ik (v)	יוֹצֵאת	yotzet	יָצָאתִי	yátzátie	אֲצַא	etze	אֲנִי
Jij (m)	אַתָּה
Jij (v)	אַתְּ
Hij	הוא
Zij	היא
Wij (m)	אֲנַחְנוּ
Wij (v)	אֲנַחְנוּ
Jullie (m)	אַתֶּם
Jullie (v)	אַתֶּן
Zij (m)	הם
Zij (v)	הן

Geb. wijs: m:, v:, mv:, infinitief: לָצֵאת látzet

Opdracht 2: Vertaal de zegenspreuk voor het eten van fruit:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרְא פְּרֵי הָעֵץ

Opdracht 3: Beluister het lied 'De Amandelboom bloeit', geef de uitspraak en de vertaling.

www.youtube.com/watch?v=30AdbEJn-kk met niet-gevocaliseerde Hebreeuwse tekst, www.youtube.com/watch?v=qLpf8u27TqI één vers, gespeeld door kinderen, www.youtube.com/watch?v=ifPCt2Sw6gA met tekenfilm. Twee van de vier coupletten. Het is best een moeilijk lied, maak er geen probleem van als er in de vertaling wat stippelijntjes blijven staan.

הַשְּׂקָדְיָה פּוֹרַחַת

הַשְּׂקָדְיָה פּוֹרַחַת,
וְשִׁמְש פּוֹ זוֹרַחַת
צִפְּרִים מְרָאשׁ כָּל גָּג,
מְבַשְׂרוֹת אֶת בּוֹא הַחֵג.
ט"ו בְּשַׁבָּט הַגִּיעַ חֵג הָאֵילָנוֹת !

הָאֲרֶץ מְשׁוּעָת הַגִּיעָה עַת לְטַעַת !
כָּל אֶחָד יִקַּח לוֹ עֵץ,
בְּאֵתִים נִצָּא חוֹצֵץ.
ט"ו בְּשַׁבָּט הַגִּיעַ חֵג הָאֵילָנוֹת !

נִטַּע כָּל הָר וְגִבְעָה,
מִדָּן וְעַד בְּאֵר שְׂבַע,
וְאֲרִצְנוֹ שׁוֹב נִירֶשׁ,
אֲרֶץ זַיִת יִצְהָר וּדְבַשׁ.
ט"ו בְּשַׁבָּט הַגִּיעַ חֵג הָאֵילָנוֹת !

Opdracht 4: Plant een boom. Kijk in deze video van het Joods Nationaal Fonds (JNF/KKL) hoe je dat het beste kunt doen. Hebreeuws en Engels. www.youtube.com/watch?v=rgdul-Eqd2k

Bronnen: Millon, Bloeme Evers-Emden in NIW; JomJom, D. Hausdorff; www.anglo-list.com (recept; verwijderd); hebrewsongs.com; millon; Hebrew Word of the Day; Dry Bones blog (illustratie).

Zie ook: dictionary.co.il/judaism_holidays_tu_bisvat/htm